

Xenofon: Om retssagen mod Sokrates

Xenofon fra Athen, ca. 425-354 f.Kr., græsk officer og forfatter. Xenofon mødte som ung Sokrates. Han skrev et erindrings- og mindeskrift, Erindringer om Sokrates, som nedenstående tekstuddrag stammer fra.

5

Jeg har ofte undret mig over, af hvilke grunde de, der anklagede Sokrates, kunne overtale atterne til, at han fortjente døden fra statens side. For anklagen mod ham lød omtrent således: Sokrates begår for det første uret ved ikke at anerkende de guder, som staten anerkender, men i stedet at indføre nye og fremmede guddomme [daimonia]; og for det andet ved at fordærve ungdommen. [...]

10

[Xenofon gengiver andre påstande, som anklageren ligeledes fremførte mod Sokrates:]

15

“Men, ved Zeus,” sagde anklageren, “han fik sine elever til at se ned på de bestående love ved at sige, at det er tåbeligt, at statens ledere udpeges ved lodtrækning, når ingen ville ønske at bruge en styrmand valgt ved lodtrækning eller en bygmester eller en fløjtespiller eller nogen som helst anden til lignende opgaver – skønt der sker langt mindre skade, når der begås fejl i sådanne erhverv, end når de begås i forhold til statens anliggender.” Han sagde, at sådanne taler fik de unge til at foragte den bestående styreform og gjorde dem voldelige. [...]

20

(Anklageren hævdede, at:) Kritias¹ og Alkibiades² skadede staten mest, efter at de var blevet Sokrates' omgangsfæller. For Kritias var den mest tyvagtige, voldelige og morderiske af alle under oligarkiet, og Alkibiades den mest tøjlesløse, overmodige og voldelige af alle under demokratiet.” Hvis disse to på nogen måde skadede staten, vil jeg for mit vedkommende ikke forsvare dem. Men jeg vil beskrive, hvordan deres omgang med Sokrates var. [...]

25

[Overfor disse anklager påpeger Xenofon:]

[Sokrates] skjulte ikke sin opfattelse af retfærdighed, men viste den også i handling. I privatlivet opførte han sig altid sådan, som lovene foreskrev, og som var nyttigt for andre; i statslivet adlød han alle myndigheder, som lovene foreskriver, og var både hjemme og i krigstjenesten så ordentlig, at han udmærkede sig frem for de fleste alle andre. Og da han engang var formand for folkeforsamlingen, tillod han ikke folket at vedtage en beslutning i strid med lovene, men modsatte sig på lovens grundlag et så stort pres fra folket, at jeg ikke tror, noget andet menneske ville have udholdt det. Da De Tredivte befalede ham at gøre noget i strid med lovene, adlød han ikke. For da de forbød ham at tale med de unge, og da de befalede ham og nogle andre at føre en af borgerne bort for at blive henrettet, var han den eneste, der ikke adlød, fordi de befalede ham at gøre noget i strid med lovene. Og mens andre anklagede for domstolen plejer at tale dommerne efter munden, smigre dem og i strid med lovene plage dem med bønner, hvormed mange allerede havde opnået frifindelse fra dommerne, ville han, da han blev anklaget af

30

35

40

¹ Kritias: d. 403 f.Kr., lederen af den ekstreme fløj blandt De Tredivte Tyranner, der med spartansk støtte regerede Athen i 404-403 f.Kr. efter nederlaget i Den Peloponnesiske Krig.

² Alkibiades: ca.450 - ca.-404 f.Kr., athensk strateg og folkefører. Ledede det mislykkede togt mod Sicilien i 415. Faldt i unåde og flygtede til Sparta.

Meletos,³ ikke bruge nogen af de ulovlige midler, som er sædvanlige ved retten, og selv om han let kunne være blevet frikendt, hvis han blot i nogen grad havde gjort brug sådanne midler, foretrak han dog hellere at forblive tro mod lovene og dø end at leve i strid med lovene.

- 5 *Memorabilia* 1.1.1; 1.2.9; 1.2.12-13; 4.4.1-4. Efter A. L. Bonnette: *Xenophon – Memorabilia*, Ithaca (1994) samt O. Güthling: *Xenophon's Erinnerungen an Sokrates*, Leipzig (1883)

³ Altså under den retssag, der førte til hans dødsdom. Anklagen var rejst af Meletos.